Knjižnica
Strossmayerove galerije
Zagreb
AI-15

BERNARDO BOBIĆ

ZAGREB MCMLVII

INSTITUT ZA LIKOVNE UMJETNOSTI
JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Ivy Kugli, Kustos Stare galerije

KATALOG IZLOŽBE BERNARDA BOBIĆA

UREDNIK

akademik LJUBO BABIĆ

BERNARDO BOBIĆ

(Spominje se u Zagrebu od 1683.—
umro u Zagrebu tokom 1694./95.)

IZLOŽBA · 1957

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Inv. br. 10 944

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI
KNJIŽNICA
INSTITUTA ZA LIKOVNE UMJETNOSTI - ZAGREB

Tehnička redakcija, oprema, tisak i uvez

Izdavački zavod Jugoslavenske akademije

U drugoj polovici XVII. stoljeća osmanlijska vlast počinje gubiti svoje pozicije u istočnim i jugoistočnim dijelovima Habsburške države. Porazom kod Beča godine 1683. zauvijek je slomljena njena udarna snaga u tom dijelu Evrope, a mirom u Srijemskim Karlovcima godine 1699. gubi Turska čitavu Ugarsku osim Banata, dio Hrvatske do Une i južnog Velebita, kao i Slavoniju osim jugoistočnog Srijema.

U tome razdoblju počinje u dunavskom basenu da se vrši obratno gibanje, t. j. gibanje od Zapada na Istok. Pod tim snažnim pritiskom sa Zapada povlače se osmanlijske snage, te se tim obratnim gibanjem stvarno oslobađa Hrvatska od stoljetnog osmanlijskog pritiska.

Granice reliquiae reliquiarum regni proširuju se prema Istoku, a neposredna opasnost od turske najezde počinje sve više da jenjava. Društveni i ekonomski uvjeti u Hrvatskoj postaju tako povoljniji, te se stvaraju uvjeti za jedan nov i bujniji kulturni život.

Ta duhovno i materijalno iscrpena Hrvatska, u kojoj su stoljećima sve snage bile koncentrirane isključivo na borbu za opstanak i obranu posljednjih ostataka Kraljevine, bez mogućnosti razvijanja jedne snažnije vlastite kulture, prima u to doba bez ikakva otpora i suprotstavljanja snažni pritisak, što nadire sa Zapada i koji zahvaća neobičnom žestinom sve oblike hrvatskog političkog, kulturnog, umjetničkog, ekonomskog i društvenog života.

Za Hrvatsku je onog doba centar tog snažnog zapadnog pritiska bio Beč, u kome je vladar Habsburgovac bio sunce i središte tog novog baroknog heliocentričnog sistema. I u tadašnjoj Hrvatskoj nastoji svaki oblik društvenog života, da se što brže prilagodi tom novom zakonu. Građanstvo i plemstvo počinje se odijevati u slikovita dvorska odijela, dvorjanička služba postaje društveni ideal, a imitiranje i kopiranje dvorskog sjaja i raskoši, što je zračilo iz Beča, postaje životna težnja i svrha svakome onome, koji je htio nešto da znači i postigne u tom novome vremenu.

Barok je jedna od važnih dionica tog pritiska sa Zapada, što u to vrijeme zahvaća Hrvatsku, bilo da se on ukazuje kao protivureformatorska ili jezuitska djelatnost, bilo opet kao viši stupanj civilizacije, što preko Štajerske i Kranjske nadire u reliquiae reliquiarum regni ...

Umjesto prijašnjih utvrda i obrambenih kula podižu se gospodski dvorci i ljetnikovci, koji na provincijski skromniji način nastoje imitirati sjaj carskoga dvora. Tmurne i jednostavne gotičke utvrde crkve pregrađuju se i ukrašuju prema ukusu novoga stila, a njihovu unutrašnjost preplavljuje obilje zlatnih uresa, ornamenata, svetačkih kipova i slika.

U tim novonastalim povoljnijim uvjetima za razvijanje jedne jače umjetničke djelatnosti u tom dijelu Hrvatske, pojavljuje se i prirodna potražnja i potreba za majstorima i umjetnicima, stranima pa i domaćima, koji će sudjelovati kod tog pregrađivanja, preuređivanja i ukrašavanja tih dvoraca, kao i kod urešavanja tih pregrađenih ili novopodignutih crkava u novome baroknome stilu. U to doba dakle, u kasnom XVII. stoljeću, nailazimo u Hrvatskoj, pa i u Zagrebu ponovo na pojavu lokalnih domaćih majstora, od kojih je svakako najznačajniji zagrebački slikar Bernardo Bobić. On slika svoje legende i svece u Zagrebu, koji je u to doba bio u mnogočemu manji i slabiji od Varaždina. Varaždin zbog svoje blizine i Grazu i Beču odnosi u umjetničkom i političkom pogledu prednost pred tadašnjim Zagrebom.

O životu zagrebačkog slikara Bernarda Bobića dosta nam je malo poznato. Ne zna se ni datum ni mjesto njegova rođenja.[1] Prema sačuvanim ugovorima, koje je Bobić sklapao s naručiteljima svojih slika i oltara, pouzdano je, da je djelovao kao slikar u Zagrebu od godine 1683. (oltarske slike u crkvi sv. Katarine), pa sve do uključivši godinu 1691., kada je završio slikanje oltara sv. Ladislava. Bernardo Bobić posjedovao je vlastitu kuću u Zagrebu, i to u gornjemu gradu, negdje u današnjoj Demetrovoj ulici.[2] Bio je po svoj prilici dosta dobrog materijalnog stanja, jer je u jednom kupoprodajnom ugovoru iz godine 1693.[3] zabilježeno, da je Bernardus Bubich, pictor, kupio od Jakova Gergera mali štagljić, koji se nalazio u današnjoj Dugoj ulici (Radićevoj ulici). Bernardo Bobić bio je oženjen nekom Barbarom Suppe, koja se nakon njegove smrti preudala za Martina Filipchicha.[4]

Da je Bernardo Bobić stvarno postao pravovaljani građanin grada Zagreba, saznajemo iz dokumenta iz godine 1694.,[5] u kome se navodi ovo: »1694. – Item eadem die 29. januarii circumspectus Bernardus Bubich susceptus est in numerum ciuium. Iurauit superinde. Renensibus lo taxatus.«

[1] Mnogo se nagađalo o njegovu slovenskom porijeklu. Tako se na pr. mislilo, da je on ili istovetan ili u uskome srodstvu sa slikarom Georgom Bobičem-Wubitschem iz Novoga Mesta kod Kamnika. Naknadnim se istraživanjima, međutim, ta kombinacija pokazala kao neosnovana.

[2] Protocollum Fassionum, 1693–1714., p. 117.

[3] Protocollum Fassionum, 1693–1714., p. 31.

[4] Protocollum Fassionum, 1693–1714., p. 117.

[5] Monumenta historica civitatis Zagrabiae, Vol. XVIII., p. 323.

Bernardo Bobić umro je vjerojatno godine 1695. ili tokom godine 1694., a ne kako se dosada smatralo između 1693. i 1698 godine.[6] Da je on umro godine 1695. ili još tokom 1694. vidljivo je iz kupoprodajnog ugovora iz godine 1696., u kome se spominje u današnjoj Demetrovoj ulici kuća Barbare Suppe, koja je prije bila žena slikara Bernarda Bobića, a sada je žena Martina Filipchicha.[7]

U Bobićevo vrijeme susrećemo u Zagrebu još neke značajne ličnosti našeg tadašnjeg kulturnog života, koje su s njime bile u uskoj vezi, i to u prvome redu hrvatskog historičara i grafičara Pavla Rittera Vitezovića, rodom iz Senja (1652–1713), zatim zagrebačkog biskupa Aleksandra Mikulića Brokunjevečkog i konačno zagrebačkog drvorezačkog majstora Ivana Komersteinnera.

Rat za oslobođenje hrvatskih zemalja, koje su se još uvijek nalazile pod osmanlijskim gospodstvom, zanosno je pozdravljen od tadašnjeg hrvatskog društva. Tako i Pavao Ritter Vitezović, koji je od 90-ih godina XVII. stoljeća stalno živio u Zagrebu, izdaje godine 1700. svoje glavno djelo »Croatia rediviva«, koje je bilo namijenjeno habsburškome dvoru kao spomenica za rješavanje hrvatskog pitanja nakon oslobođenja hrvatskih zemalja od Osmanlija, i to u smislu ujedinjenja svih hrvatskih zemalja u jednu cjelinu. Na glavnome Bobićevu djelu, na oltaru sv. Ladislava, nalazimo naslikane grbove Trojedne kraljevine prikazane u istome smislu.

Novoizabrani biskup zagrebački Aleksandar Mikulić Brokunjevečki naručitelj je dvaju najznačajnijih oltara stare zagrebačke katedrale, koje je izradio Bobić, i to oltara sv. Marije i oltara sv. Ladislava. Kod oltara sv. Ladislava surađivao je s Bobićem i najbolji predstavnik lokalne zagrebačke drvorezbarske škole Ivan Komersteinner, koji je za to Bobićevo djelo komponirao raskošni okvir i svetačke kipove. Prvi susret između ta dva naša značajna lokalna majstora s kraja XVII. stoljeća, desio se vrlo vjerojatno već godine 1684., t. j. kada je Bobić pozlaćivao drveni okvir i polikromirao svetačke kipove na oltaru sv. Franje Borgije u crkvi sv. Katarine, koje je izradio Ivan Komersteinner.

Bernardu Bobiću možemo prema sačuvanim ugovorima pripisati sa sigurnošću ova slikarska djela: »Silazak Duha svetoga« i »Juditu i Holoferna«, koje je on godine 1683. izradio za oltar sv. Apostola u crkvi

[6] Do tog datuma njegove smrti došlo se na ovaj način: posljednje eventualno djelo, koje je Bobić naslikao, t. j. oltar sv. Stjepana i Emerika, nastalo je g. 1692., a posljednji put se spominje njegovo ime u jednom popisu porezovnika grada Zagreba iz godine 1699., i to ovim riječima: »domus haeredum Bernardi Bobbich pictoris.«

[7] Protocollum Fassionum, 1693–1714., p. 117. – Na taj me je dokumenat, kao i na Protocollum Fassionum 1693–1714., p. 31. ljubezno upozorio direktor Muzeja grada Zagreba, dr. Buntak, koji je i istražio imena ulica, koje se spominju u obje isprave.

sv. Katarine.[8] Zatim 6 uljenih slika na drvu, koje prikazuju scene iz života Marije (sačuvano ih je samo 5, od kojih se 2 pripisuju I. Eisenhordtu, a 3 B. Bobiću), a koje je Bobić izradio od godine 1686–1688. za oltar sv. Marije u staroj zagrebačkoj katedrali.[9] I konačno, 12 oltarskih uljenih slika na drvu (sačuvano ih je samo 10) za oltar sv. Ladislava u staroj zagrebačkoj katedrali, koje je Bobić izradio od godine 1688–1691.,[10] a prikazuju scene iz legende o ugarskom kralju svecu Ladislavu.

Prema sačuvanim ugovorima vidljivo je, da je Bobić djelovao i kao pozlatar drvenih oltarskih okvira i kao polikromator skulpturalnog ukrasa, i to: g. 1683. pozlaćuje on drveni okvir i polikromira skulpturalni ukras oltara sv. Apostola, koji su izradili o trošku podžupana Jurja pl. Gottala, majstori Dervant i Altenbacher.[11] Zatim je g. 1684. pozlatio drveni okvir i polikromirao svetačke kipove na oltaru sv. Franje Borgije, koje je izradio I. Komersteinner u crkvi sv. Katarine.[12] U zajednici s ljubljanskim majstorom Ivanom Eisenhordtom pozlatio je okvir oltara sv. Marije, koji je izradio zagrebački majstor-stolar Matija Erlman, te polikromirao skulpturalni ukras istoga oltara, koji je izradio I. Komersteinner. I konačno je g. 1688–1691. pozlatio drveni okvir i polikromirao svetačke likove, koje je za oltar sv. Ladislava izradio I. Komersteinner.

Među radove, koji se pripisuju Bobiću, ali za koje nam nedostaje pouzdana dokumentacija, možemo u prvome redu ubrojiti njegovo eventualno posljednje djelo, oltar sv. Stjepana i Emerika, izrađen g. 1692., za sakristiju stare zagrebačke katedrale.

Kao što se prije pripisivalo u Dubrovniku sve, što je slikano u XV. i XVI. stoljeću, Nikoli Božidaroviću, tako su se i slike iz XVII. stoljeća, pronađene u Zagrebu, pripisivale Bernardu Bobiću, jer se za imena drugih tadašnjih slikara nije znalo.

Tako mu se na pr. pripisuju i zidne slikarije, izrađene g. 1674. za staru zagrebačku vijećnicu, ma da za takvu atribuciju Bobiću nedostaje svaka dokumentacija. Nadalje pripisuje Bobiću prof. A. Schneider, uz neku rezervu, još i neka druga djela kao na pr. slike iz ciklusa o životu sv. Franje Asiškog u kapeli franjevačkog samostana u Zagrebu, nastale g. 1683., pa sliku sv. Dionizija, nastalu vjerojatno nekako oko g. 1683–1684., koja se nalazi na oltaru sv. Dionizija u crkvi sv. Katarine u Zagrebu.

[8] Acta irreg. Colegii Soc. Iesu Zagrab, u Drž. arhivu u Budimpešti.
[9] Acta Cap. Ant. fasc. 101, nr. 50. od 10. IV. 1686., u Kaptolskom arhivu u Zagrebu.
[10] Acta Cap. Ant. fasc. 101, nr. 46. od 19. XI. 1688., u Kaptolskom arhivu u Zagrebu.
[11] Acta irreg. Colegii Soc. Iesu Zagrab, u Drž. arhivu u Budimpešti.
[12] Acta irreg. Collegii Soc. Iesu Zagrab, u Drž. arhivu u Budimpešti.

O Bobićevu umjetničkom razvitku i školovanju nije nam iz dokumenata poznato ništa. Prvi je iznio mišljenje, da se Bobić zacijelo školovao u Mlecima hrvatski historičar XIX. vijeka Ivan Kukuljević Sakcinski. To mišljenje preuzeli su i naši noviji historičari umjetnosti kao prof. A. Schneider i prof. Ž. Jiroušek, smatrajući, da je Bobić svoje uzore tražio kod venecijanskih slikara kao Tiziana, Tintoretta, Palme ml., Varotarija Padovanina i Liberija. Međutim, tvrdnja, da se Bobić školovao u Veneciji, netočna je i nema nikakve realne osnove. O tome navodnom Bobićevu »školovanju u Veneciji« šute ne samo svi sačuvani dokumenti, već i same njegove slike.

Promatrajući Bobićeve radove s oltara sv. Marije, a naročito slike s oltara sv. Ladislava, ne možemo više njegove uzore tražiti kod Tiziana, Tintoretta ili Palme ml., već ih treba tražiti kod nama u to vrijeme mnogo bližeg kruga austrijskih baroknih majstora XVII. stoljeća. Svakako je istina, da su i ti austrijski barokni majstori bili zasićeni talijanskom umjetnosti, a tako i njenom venecijanskom komponentom, no to nikako ne uvjetuje, da je Bobić zbog tih općenitih značajaka onodobne austrijske barokne umjetnosti morao putovati čak u Veneciju. Bobić je te tobožnje »venecijanske elemente« na svojim slikama indirektnim, a ne direktnim putem preuzeo od austrijskih baroknih slikara toga doba, koji su opet sami te utjecaje talijanske, a tako i venecijanske umjetnosti, asimilirali i preradili na svojim djelima. Osim toga je već prije istaknuto, kako je upravo u to vrijeme, kada Bobić slika svoja djela u Zagrebu, nastalo i te kako jako gibanje zapadnih utjecaja sa centrom u Beču preko Štajerske i Kranjske u Hrvatsku. Možda je upravo najjača veza, koja je Bobiću prenijela te tobožnje »venecijanske elemente«, t. j. utjecaje onodobnih austrijskih baroknih slikara – bio ljubljanski slikar Ivan Eisenhordt, koji je od 1686. do 1688. godine surađivao s njime na slikama za oltar sv. Marije. Ljubljana je u ono vrijeme, a i kasnije, bila najjači prihvatni centar za utjecaje sa Zapada, koji su onamo dolazili iz susjedne Štajerske. Slovenski, kao i strani umjetnici, koji prvo rade u Ljubljani, a zatim dolaze sami ili bivaju pozvani u to barokno doba u Hrvatsku, prenose tim najprirodnijim putem u Hrvatsku reflekse tadašnjeg vladajućeg stila u Austriji. Stoga se djela našeg zagrebačkog slikara ne bi smjela uspoređivati s djelima velikih Venecijanaca XVI. stoljeća, već s radovima tadašnjih austrijskih i slovenskih baroknih majstora.

Kako nam o Bobićevu školovanju nije iz dokumenata poznato ništa, možemo naslućivati, da se on vjerojatno u svom slikarskom radu služio grafičkim listovima, koji su u to vrijeme cirkulirali i u našim krajevima. Na to nas upućuje i njegovo prvo poznato djelo »Silazak Duha svetoga« iz crkve sv. Katarine, slikano g. 1683. Ta slika je naime slobodna varijanta istoimene Tizianove slike iz venecijanske crkve Santa Maria della

Salute.[13] Još nam se očitije to ukazuje na jednom od njegovih eventualno posljednjih djela, na liku sv. Kristofora s oltara sv. Stjepana i Emerika, slikanog g. 1692. Ta slika je uz male preinake gotovo prava kopija Sadelerove grafike iz g. 1605., izrađene po jednom izgubljenom originalu Jacopa Bassana da Ponte.

Bobićevo najvrijednije i najkarakterističnije djelo predstavlja svakako njegov ciklus slika iz legende o ugarskom kralju svecu Ladislavu, izrađenih za oltar sv. Ladislava od 1688–1691. godine. Taj raskošni i veliki oltar sa 12 Bobićevih slika, urešen bogato rezbarenim i pozlaćenim okvirom i polikromiranim svetačkim likovima Ivana Komersteinnera, predstavlja najznačajnije i najljepše umjetno-obrtno i slikarsko djelo nastalo u Zagrebu u kasnom XVII. stoljeću.

Na Bobićevim slikama oltara sv. Ladislava dolazi do svog punog izražaja svjetovna komponenta barokne umjetnosti. Stara legenda o ugarskom kralju svecu Ladislavu, utemeljitelju zagrebačke biskupije u XI. stoljeću, obogaćena je elementima tadašnje suvremene hrvatske historiografije (Pavao Ritter Vitezović i historičar i zagrebački kanonik Juraj Rattkay).

Među posljednja Bobićeva djela, koja su sačuvana, išle bi slike s oltara sv. Stjepana i Emerika, nastale g. 1692., ukoliko ih možemo doista atribuirati samome Bobiću.

Bobićev slikarski razvitak može se pratiti po njegovim malobrojnim sačuvanim djelima. Njegove prve dvije oltarske slike, »Silazak Duha svetoga« i »Judita i Holoferno«, slikane su g. 1683. za oltar sv. Apostola za crkvu sv. Katarine u Zagrebu. Te njegove dvije najranije slike nisu bile, kako se prije mislilo, restaurirane ili čak preslikane u XIX. vijeku, već su se odlično sačuvale u svom originalnom stanju. Zbog njihove vrlo slabe kvalitete dugo se vremena sumnjalo, da li se tu uopće radi o originalnim djelima Bobićevim, sve dok prof. Jiroušek nije pronašao autentične ugovore za te dvije slike. To su sasma prosječni šablonski radovi, blijedih boja i nespretna crteža, koji ni izdaleka ne podsjećaju na Bobićeve radove s oltara sv. Marije, a pogotovo ne na njegove slike s oltara sv. Ladislava.

U taj početnički Bobićev period išao bi eventualno i ciklus zidnih slikarija u kapeli franjevačkog samostana u Zagrebu, koje je kod »nepoznatog umjetnika« naručila godine 1683. Helena Ručić, rođ. Patačić. Prvi je izrazio mišljenje, da bi te slike mogle biti eventualno Bobićeva djela prof. A. Schneider.

Nagli uspon osjeća se kod Bobića tek u njegovim slikama za oltar sv. Marije, koje je on od godine 1686. do 1688. izradio u zajednici s ljubljanskim slikarom Ivanom Eisenhordtom. Čini se, da je Eisenhordt

[13] To kasno Tizianovo djelo bilo je prvenstveno izrađeno za crkvu S. Spirito, a onda je postavljeno na prvi oltar u lijevom krilu crkve S. Maria della Salute.

morao biti mnogo rutiniraniji slikar od našeg Bobića, te se ovaj tek pod njegovim utjecajem oslobodio svojih početničkih slabosti i nespretnosti, pa je ubrzo u oltaru sv. Ladislava natkrilio svog suradnika, a vrlo vjerojatno i svog učitelja. Bobićeve boje, koje su prije suradnje s Eisenhordtom bile blijede i beskrvne, postaju na slikama oltara sv. Marije i sv. Ladislava sočne, snažne i blještave, a njegov nesigurni i početnički crtež vještiji i sigurniji, oblici plastičniji, a kompozicija slobodnija.

Eisenhordt, došavši u Zagreb iz Ljubljane (grada sa snažnijim likovnim životom, gdje su djelovali mnogi vješti slikari domaći kao i strani), koja je stalno bila izložena direktnim utjecajima iz susjedne južne Austrije, imao je mogućnosti da stekne mnogo više slikarskog iskustva i rutine od našeg Bobića, koji je djelovao i živio u gradu, u kome se tek počeo ponovo buditi umjetnički život. Prema tome je vjerojatno, da rješenje njegova zagonetna uspona od šablonskih slika iz godine 1683. sve do slika za oltar sv. Marije godine 1686–1688. i slika s oltara sv. Ladislava godine 1688–1691. možemo naći upravo u njegovoj uskoj suradnji s rutiniranijim i vještijim ljubljanskim majstorom.

Međutim nam se Bobićeve slikarske, crtačke i tehničke karakteristike najjače otkrivaju u njegovu autentičnom i najboljem djelu, na slikama oltara sv. Ladislava.

Što se tiče same kompozicije njegovih slika, on ih komponira na izduženom paralelogramu tako, da u prvi plan postavlja glavno lice ili glavne likove radnje, i to u teatralnim i patetičkim stavovima širokih baroknih gesta, a pozadinu predstavlja skicozno i fluidno nabačeni drugi plan, gdje se iz difuznog i srebrenkastog sivila kao iz izmaglice pojavljuju obrisi sekundarne radnje, koja tumači ili prati zbivanja u prvome planu. Kontrapostiranjem svojih likova, kao i djelimičnim kontrastima svijetla i sjene i postavljanjem izvora svjetlosti često puta u pozadinu slike postiže on dubinu i prostornost svojih djela.

Bobićeve slike s oltara sv. Ladislava ne djeluju kao plod dugog i pomnog pripremnog rada, već prije kao brzim potezima kista nabačene improvizacije. Vrlo vjerojatno nije on za svoja djela pravio prethodne studije ili skice.

Na posve tankoj podlozi crvenosmeđeg bolusa crta kistom konture likova upotrebljavajući pritom jako razrijeđenu boju. Zbog te rjetkoće boje crtež mu nije oštar, već mekan i skicozan. Već kod crtanja kontura modelira on svoje likove, te se kod crtanja služi i skraćenjima. Sam crtež mu se ne odlikuje ni invencijom ni originalnošću, jer dosta često ponavlja iste likove u gotovo identičnim pozama i pokretima i na drugim slikama. Tako na pr. nalazimo stojeći lik kralja Ladislava u istome položaju na 4 slike, a isti lik kralja, samo u klečećem položaju kako se moli, na 2 slike.

Likove u prvome planu crta uglavnom dosta tamnom umbrom, a likove i zbivanja u pozadini crta i podlaže sivom bojom.

Jedna od Bobićevih glavnih karakteristika je upotreba vrlo žitke boje, koja se u debljim namazima stapa s okolinom i stvara one karakteristične sfumature. I čitava modelacija prve faze njegova rada je mekana.

Opći ton njegovih slika je srebrenkastosiv. Danas je on prekriven starim požutjelim lakom, kojim su te slike bile naknadno premazane. Na taj opći srebrenkastosivi ton nanosi Bobić jače i otvorenije boje kao crvenu, žutu i modru. U drugoj fazi njegova rada postaje mu kist slobodniji, a boja se više ne stapa s okolinom. U toj drugoj fazi pojačava on svoje boje živim crvenim i modrim akcentima. Te otvorene boje upotrebljavao je on uvijek čiste i nemiješane. Upravo ti akcenti otvorenog i živog ultramarina i cinobera, koje on nanosi na sivkastosrebrenkastu pozadinu, oživljuju koloristički njegove slike, te čine drugu karakteristiku njegova slikarstva.

Treću fazu slikanja izvodi Bobić vjerojatno već na dovršenim radovima, t. j. kao korekturu. Ti nanosi boja u trećoj fazi stavljani su vrlo grubo i odmah su vidljivi, jer odskaču od ostalih slojeva boje. U toj fazi uglavnom on pojačava neke akcente crvenom i modrom bojom, te svagdje stavlja na lica rumenilo.

Osim već spomenutih njegovih prvih djela, slikanih godine 1683. uljenim bojama na platnu, slika Bobić sva svoja ostala djela isključivo uljenim bojama na drvenoj podlozi. Te drvene ploče za svoje slike pripravljao je vjerojatno sam, i to dosta nemarno. Grubo ih je blanjao i nije vadio slabijih mjesta i kvrga iz drveta. Sve te drvene ploče sastavljene su od 4–6 daščica lipova drva, debljine 2 cm, lijepljene stolarskim ljepilom i sastavljene bez spojnica i učvršćivanja, te su se upravo s toga kasnije svinule i izbacile. Međutim, Bobić na tim grubo izblanjanim daskama vrlo dobro preparira samu podlogu za slikanje, tako da su se njegova djela sačuvala u vrlo dobrom stanju do naših dana. Drvenu ploču preparirao je on prvo vrlo tankim slojem crvenog bolusa, koji je samo malo bojadisao drvo. Taj tanki namaz bolusa vjerojatno je premazao lanenim uljem ili firnisom, jer bi inače podloga suviše jako upijala boje, koje je nanosio vrlo žitke.

Ako sada uporedimo Bobićeva nesumnjiva djela kao na pr. slike s oltara sv. Ladislava sa slikama oltara sv. Marije, opazit ćemo neku razliku u samoj slikarskoj tehnici. Od slika s oltara sv. Marije sačuvalo se ukupno 5 slika, od kojih se 2 pripisuju I. Eisenhordtu, a 3 Bernardu Bobiću. Kod četiriju slika tog oltara, i to kod »Prizora iz života Marije« i »Susreta Marije i Elizabete« pripisanih B. Bobiću, i »Prikazanja u hramu« i »Navještenja« pripisanih I. Eisenhordtu, opaža se tolika sličnost slikarske tehnike i izrade, upotrebe boja i očigledna sličnost samih likova, pokreta i kompozicije, da je veoma teško na prvi pogled, a i

nakon analize tih četiriju spomenutih slika, pripisati prve dvije Bobiću, a ostale dvije Eisenhordtu. Za razliku od slika s oltara sv. Ladislava, nije na tim spomenutim djelima uopće vidljiv osnovni namaz, jer ga prekrivaju deblji namazi boja, koje nisu žitke ni rijetke, kao kod Bobićevih slika oltara sv. Ladislava. Karakteristična Bobićeva žitka i fluidna boja hladnih i sivkastih tonaliteta, koju oživljuju jači akcenti crvenih i modrih boja, zamijenjena je kod tih spomenutih slika debljom naslagom boje i jednim žućkastocrvenkastim općim tonom. Osim toga upada nadalje u oči pomnija i brižljivija izrada, kao i crtež. Ne osjeća se na njima ona tipična Bobićeva »fa presto« manira, a i kompozicija njihova je nekako više skučena i stiješnjena i manje slobodna od kompozicije slika s oltara sv. Ladislava, koja uza sve crtačke nedostatke djeluje življe i spontanije.

Upravo je tehnička analiza tih četiriju slika navela prof. Wiroubala[14] na pomisao, da su te slike u stvari djelo jednog te istog slikara, a ne dvaju slikara. Prema njegovu mišljenju sve bi četiri spomenute slike trebalo pripisati I. Eisenhordtu. Kao najjači argumenat za tu svoju tezu navodi on petu sačuvanu sliku s tog oltara »Apoteozu Madonne«, koja je pronađena kasnije od spomenutih četiriju slika, te nije još bila poznata u vrijeme, kada je prof. Schneider prvi atribuirao ta djela Bobiću i Eisenhordtu. Ta posljednja pronađena slika rađena je u sivkastosrebrenkastom općem tonu, koji oživljuju šare jačih i otvorenijih boja, tipičnih za Bobićev način slikanja. Ona se na prvi pogled razlikuje i po svojim bojama, načinu slikanja, a i po tipovima svojih likova od prvo spomenutih četiriju slika s tog oltara, te se u svemu podudara s ostalim slikama oltara sv. Ladislava.

Četiri sačuvane slike s oltara sv. Stjepana i Emerika, slikane godine 1692. od još nepoznatog majstora, uglavnom se pripisuju također Bobiću, ma da se prilično razlikuju po slikarskoj tehnici i načinu rada od slika s oltara sv. Ladislava. Na njima naime nema traga sivkastoj imprimituri, kao ni umbrom izrađenom crtežu i osnovnom namazu likova. Na tim slikama je boja neba i pejzaž u pozadini slikan direktno na crvenoj bolusnoj podlozi, koja na nekim mjestima i probija plavetnilo neba. Likovi na tim slikama podsjećaju, doduše, na Bobićeve tipove, ali su izrađeni pastoznim bojama i bez osnovnog namaza. Upada u oči, da su te slike, za razliku od slika s oltara sv. Ladislava (gdje su likovi u prvom planu brižljivije izrađeni od skicozno nabačene pozadine) svi važniji i manje važni dijelovi slike izrađeni jednako pomno i brižno.

Lica na Bobićevim likovima, koji se često puta ponavljaju, prikazana su bez mnogo psihologiziranja i bez psihičkih emocija. Karakterističan izraz lica njegovih likova je prema gore okrenuto lice s patetično uzvra-

[14] Z. Wiroubal. Tehnika i značenje slika Bernarda Bobića (Hrv. Kolo 7–8, 1952., str. 468–475).

ćenim očima. Psihička stanja kao uzbuđenje, molba i t. d. izraženi su manje u samim crtama i izrazu lica, a više u širokim teatralnim i patetičnim gestama.

Na Bobićevu prikazu legende o sv. Ladislavu interesantno je u prvome redu to, što je Bobić likove te legende iz XI. stoljeća odjenuo u suvremeni kostim društva XVII. stoljeća, a u taj omiljeli prikaz legende unio nove i neočekivane elemente na jednom religioznom prikazu, t. j. ideje i političke težnje suvremenog hrvatskog društva, povezavši Ladislavovu borbu protiv Kumana sa borbom za oslobođenje hrvatskih krajeva od Turaka u XVII. stoljeću, te izrazivši u prikazu grbova Trojedne kraljevine težnju i nadu tadašnje Hrvatske za ujedinjenjem svih njezinih krajeva u jednu cjelinu.

Bernardo Bobić pripada kao slikar u potpunosti u vrstu baroknog manijeriste, koji svoje utjecaje crpe od južnoaustrijskih baroknih majstora svoga doba. Bobić za nas predstavlja mnogo više kao slikar kulturno-historijskog dokumenta, negoli što bi on sam po sebi značio neku visoku likovnu vrednotu.

Njegova je vrijednost u likovnom pogledu dosta skromna, ali je ona za nas ipak i te kako važna i značajna osobito zato, što u to doba nemamo u Hrvatskoj nijednog takva predstavnika, koji bi uza svu baroknu kićenost i preuzetu manijerističku napravu ostvario takav sklad na svojim djelima, koji ga nesumnjivo izdiže nad naše običajne barokne slikare, što su, slikajući po našim crkvama, ostvarili u svojim djelima upravo najnegativnije strane periferičnog baroka preuzetog iz druge ruke.

Stoga i Bobićevo glavno djelo, njegov oltar sv. Ladislava znači za nas i te kako važan i vrijedan ne samo kulturno-historijski dokumenat, već i interesantno i vrijedno likovno ostvarenje, jer ono predstavlja ujedno i prvi sretniji pokušaj afirmacije našeg lokalnog domaćeg slikarstva u tom dijelu Hrvatske, koje je nakon mnogodišnjeg mrtvila i nemoći počelo opet nanovo da se budi.

Ivy Kugli

Résumé

BERNARD BOBIĆ

Peintre croate, de la IIe moitié du 17e siècle, mort à Zagreb en 1694 ou 1695.

Vers la fin du 17e siècle, Bobić est établi à Zagreb où il possède une maison. Sa femme Barbara est née Suppe. En 1694 il est reçu citoyen de la ville de Zagreb.

Les documents sont muets au sujet de sa formation et de son évolution artistiques. On peut supposer que, pour son travail, il s'est inspiré des estampes qui, à cette époque , parvenaient déjà dans le pays. Dans les archives de Zagreb et de Budapest sont conservés des contrats d'où il ressort que l'activité de Bobić à Zagreb embrassait la peinture, la dorure d'autels et la polychromie de statues, dans la période de 1683 jusqu'à 1691 inclusivement. Les premiers travaux que nous lui connaissons, la *Descente du Saint Esprit* et *Judith et Holopherne*, peints en 1683 pour l'autel des saints Apôtres à l'église Sainte-Catherine à Zagreb, ne portent pas encore la marque de son style ultérieur et ne représentent qu'un travail médiocre et banal. Ce n'est qu'avec ses tableaux exécutés pour l'autel de sainte Marie, à la cathédrale de Zagreb, (des 12 tableaux combien il y en a eu à l'origine, 5 seulement sont conservés, dont 3 attribués à Bobić et 2 à Eisenhordt), en collaboration avec le peintre de Ljubljana Ivan Eisenhordt, entre 1686 et 1688, que l'on peut se rendre compte de son développement ascendant. Ce qu'il y a de meilleur et de plus caractéristique dans son oeuvre, ce sont les 12 tableaux (dont 10 seulement sont conservés) d'autel de saint Ladislas, dans la vieille cathédrale de Zagreb. Cet autel, haut de 12 mètres, était décoré de cadres en bois, richement sculptés et dorés, ainsi que de statues de saints polychromes, éxécutés par le sculpteur en bois maître Ivan Komersteinner, de Zagreb. Ces tableaux de l'autel de saint Ladislas témoignent de l'originalité de l'art de Bobić, qui a su apporter dans la représentation stéréotypée de la légende de saint Ladislas, fondateur au 11e siècle de l'évêché de Zagreb, les idées et les tendances politiques de la société

croate de son époque, en rattachant la lutte du roi Ladislas contre les Koumanes à celle menée au 17e siècle pour la libération des régions croates se trouvant encore sous le régime turc.

Les tableaux de l'autel de saint Ladislas représentent le document le plus précieux pour l'étude et pour l'appréciation de la peinture de Bobić. Bobić peintre appartient pleinement au genre maniéré du baroque, nourri par l'influence des peintres baroques de l'Autriche méridionale. Cette influence pénétrait en Croatie, au 17e siècle, de Vienne et de Graz, à travers la Styrie et la Carniole, transmise principalement par les maîtres étrangers et slovènes lesquels, comme Ivan Eisenhordt, arrivaient, spontanément ou invités, de la Slovénie voisine, pour exécuter des tableaux en Croatie et notamment à Zagreb.

Pour nous autres, le peintre Bobić est plus important comme auteur des tableaux d'une signification documentaire pour l'histoire culturelle que comme représentant d'une haute valeur artistique. Son importance artistique est sans doute plutôt modeste. Néanmoins, il est très caractéristique que Bobić est, à son époque, le premier et l'unique peintre en Croatie qui, malgré son style baroque trop agrémenté et son maniérisme d'emprunt, surpasse tous les autres peintres du pays. Par ses meilleures réalisations picturales é c'est à dire les tableaux de l'autel de saint Ladislas – Bobić représente en même temps un heureux début dans l'affirmation de la peinture locale de cette partie de la Croatie, reveillée à la vie après une longue léthargie.

KATALOG DJELA BERNARDA BOBIĆA

BERNARDO BOBIĆ

(Umro u Zagrebu tokom 1694. ili 1695.)

KRILNE SLIKE OLTARA SV. MARIJE

Dne 10. IV. 1686. sklopio je novoimenovani biskup zagrebački Aleksandar Mikulić Brokunjevečki i Ivan Znika, čazmanski prepozit i zagrebački kanonik, s meštrom Matijom Erlmanom ugovor, da o trošku zagrebačkog prepozita Mihajla Bocaka podigne (u južnoj lađi stare zagrebačke katedrale) oltar sv. Marije, visok 12 metara. Skulpturalni ukras tog oltara izradio je zagrebački drvorezac i kipar Ivan Komersteinner, a Bernardu Bobiću i Ivanu Eisenhordtu, slikaru iz Ljubljane, povjerena je pozlata drvenog oltarskog okvira, kao i polikromija skulpturalnog ukrasa, a također i izrada 12 oltarskih slika. Ugovorom je određeno, da će svaki od njih izraditi po 6 oltarskih slika. Oltar sv. Marije dovršen je dne 26. VIII. 1688. (Acta Cap. Ant. fasc. 101, nr. 50). Oltar sv. Marije uklonjen je zajedno s nekim drugim oltarima povodom Bolléove restauracije stare katedrale godine 1882., te mu se zameo trag. Sačuvano je jedino 5 oltarskih slika i fragmenti drvenih dijelova oltara.

Branko Šenoa

1. *Oltar sv. Marije iz stare zagrebačke katedrale*

   Skica za bakropis. Crna olovka na papiru.
   v. 0,600 m, š. 0,460 m
   Vl.: Dr. Milan Šenoa, Zagreb

Bernardo Bobić

2. *Prizor iz života Marije*

   Ulje, drvo, v. 1,700 m, š. 1,021 m
   Bočna, stalno pričvršćena krilna slika s oltara sv. Marije
   Atr.: Bernardo Bobić (Schneider, Jiroušek, Wiroubal)
   Vl.: Dijecezanski Muzej, Zagreb

3. *Susret Marije i Elizabete*

   Ulje, drvo, v. 1,651 m, š. 0,970 m
   Krilna slika s oltara sv. Marije
   Atr.: Bernardo Bobić (Schneider, Jiroušek), Ivan Eisenhordt (Wiroubal)
   Vl.: Galerija Jugoslavenske akademije, Zagreb

4. *Uzašašće Bogorodice*

Ulje, drvo, v. 1,652 m, š. 0,962 m
Krilna slika s oltara sv. Marije
Atr.: Bernardo Bobić (Schneider, Jiroušek), Ivan Eisenhordt (Wiroubal)
Vl.: Galerija Jugoslavenske akademije, Zagreb

Ivan Eisenhordt

(spominje se između 1680. i 1691.)

5. *Prikazanje u hramu*

Ulje, drvo, v. 1,654 m, š. 0,965 m
Krilna slika s oltara sv. Marije
Atr.: Ivan Eisenhordt (Schneider, Jiroušek, Wiroubal)
Vl.: Galerija Jugoslavenske akademije, Zagreb

6. *Navještenje*

Ulje, drvo, v. 1,645 m, š. 0,980 m
Krilna slika s oltara sv. Marije
Atr.: Ivan Eisenhordt (Schneider, Jiroušek, Wiroubal)
Vl.: Galerija Jugoslavenske akademije, Zagreb

Spomenute dvije slike jedini su sačuvani i poznati radovi Ivana Eisenhordta, slikara iz Ljubljane, što ih je on u zajednici s Bernardom Bobićem izradio za oltar sv. Marije u staroj zagrebačkoj katedrali.

Lit.: Jiroušek, Bobić (Jutarnji list, 3. I. 1939.). – Ž. J(iroušek), Barok (Hrv. Enciklopedija, II, 250). – Kukuljević, Prvostolna crkva 29–30. – Szabo, Umjetnost u našim ladanjskim crkvama (II. izd. 1930, 32). – Tkalčić, Prvostolna crkva zagrebačka, 60–70. – Weiss, Der Dom zu Agram, 34. – Z. Wiroubal, Tehnika i značenje slika B. Bobića (Hrv. Kolo, 7–8, 1952, 468–475). – Bobić, Enciklopedija Leksikografskog zavoda, I., 523. – A De(anović), Bobić (Enciklopedija Jugoslavije, I., 628).

KRILNE SLIKE S OLTARA SV. LADISLAVA

Dne 19. XI. 1688. sklopio je zagrebački biskup Aleksandar Mikulić Brokunjevečki i Josip Babić, kanonik-lektor, sa zagrebačkim drvorezbarom i kiparom Ivanom Komersteinnerom ugovor za izradu novog oltara sv. Ladislava, remek-djela zagrebačkog baroknog umjetnog obrta i polikromiranog kiparstva. Pozlatu i polikromiju kipova, kao i 12 oltarskih slika sa prikazima iz života ugarskog kralja sveca Ladislava, utemeljitelja zagrebačke biskupije u XI. stoljeću, izradio je zagrebački slikar Bernardo Bobić (Acta Cap. Ant. fasc. 101. nr. 46). Bobićeve slike s oltara sv. Ladislava idu u njegova najbolja ostvarenja. Sam oltar djelomično je sačuvan.

Bernardo Bobić

7. *Graditelj pokazuje Ladislavu nacrte crkve*
Ulje, drvo, v. 1,660 m, š. 1,123 m
Vanjska gornja krilna slika oltara sv. Ladislava
Bobić je u toj slici aludirao na novosagrađeni južni zvonik katedrale, koji

je godine 1643. izgradio »paumeštar« Hans Albertal iz Trebnja u Kranjskoj. Taj zvonik je znatno stradao prigodom katastrofalnog požara godine 1645. U pozadini slike vide se radovi na obnovi zvonika, pročelja i crkvenog krova.

8. *Ladislav promatra srušenu crkvu*

Ulje, drvo, v. 1,660 m, š. 1,123 m
Vanjska gornja krilna slika oltara sv. Ladislava
Prikazan je Ladislav na svome putu u Hrvatsku. Iza njega vidi se jedan hrvatski velikaš s krunom u ruci, a u pozadini gradnja crkve s dva još nedovršena zvonika.

9. *Hrvatski velikaši pred Ladislavom i Jelenom Lepom*

Ulje, drvo, v. 1,660 m, š. 1,123 m
Vanjska donja krilna slika s oltara sv. Ladislava
U prednjem planu slike snažno je istaknuta Vitezovićeva politička ideja potrebe integriteta pojedinih hrvatskih zemalja, izražena u prikazu hrvatskih velikaša, koji pokazuju Ladislavu drevne grbove Trojedne kraljevine.

10. *Jelena moli pomoć Ladislava*

Ulje, drvo, v. 1,660 m, š. 1,123 m
Vanjska donja krilna slika s oltara sv. Ladislava
Posljednja hrvatska kraljica Jelena Lepa, udovica kralja Dimitrija Zvonimira, odlazi svome bratu, ugarskom kralju Ladislavu, da od njega izmoli pomoć i zaštitu.

11. *Ladislav predaje biskupu Duhu insignije biskupske časti*

Ulje, drvo, v. 1,660 m, š. 1,123 m
Unutarnja gornja krilna slika s oltara sv. Ladislava
Simbolički prikaz osnutka zagrebačke biskupije. Ugarski kralj Ladislav, koji je u XI. vijeku osnovao zagrebačku biskupiju, predaje na toj slici biskupu Duhu insignije biskupske časti, t. j. monstrancu i crkveno posuđe. U pozadini se vidi kler.

12. *Ladislav u borbi s Kumanima*

Ulje, drvo, v. 1,660 m, š. 1,123 m
Unutarnja gornja krilna slika s oltara sv. Ladislava
U tom prikazu aludira Bobić na suvremene ratove Hrvata s Turcima, jer je protivosmanlijska ofenziva bila baš u to doba u punom jeku u našim krajevima. I kao što su nekada pred Ladislavom bježali Kumani, sada bježe i Turci ...

13. *Ladislav se moli prije bitke*

Ulje, drvo, v. 1,660 m, š. 1,123 m
Unutarnja donja krilna slika s oltara sv. Ladislava
Prikazan je Ladislav ispred jedne pećine, kamo je stigao proganjajući Kumane, kako se moli, da njegova vojska ne umre od gladi. U srednjem planu prikazani su jeleni, košute i bivoli, a u pozadini, na jednoj uzvisini, vojska kako čeka.

14. *Ladislavova molitva*

Ulje, drvo, v. 1,660 m, š. 1,123 m
Unutarnja donja krilna slika s oltara sv. Ladislava
Bobićev prikaz čuda, koje se prema legendi desilo u crkvi u Velikom Varadinu, poklapa se s riječima Vatikanskog kodeksa »quomodo elevatus est in aere «(Cod. Vat. s. 8541). Ladislav je prikazan kako lebdi u zraku, a u pozadini prikazan je zaprepašten njegov dvorjanik.

15. *Ladislav dijeli novac siromasima*

Ulje, drvo, v. 1,664 m, š. 0,957 m
Jedna od donjih stalno pričvršćenih slika s oltara sv. Ladislava

16. *Biskup Duh predaje Ladislavu krunu*

Ulje, drvo, v. 1,664 m, š. 0,957 m
Jedna od donjih stalno pričvršćenih slika s oltara sv. Ladislava
Atr.: Bernardo Bobić (Ugovor – Acta Cap. Ant. fasc. 101, nr. 46., u Zagrebačkom Kaptolskom arhivu)
Vl.: Oltar sv. Ladislava vlasništvo je Muzeja Grada Zagreba

Oltar sv. Ladislava iz stare zagrebačke katedrale samo je fragmentarno sačuvan, te je od prvobitnih 12 krilnih slika (8 na pomičnim krilima oltara, a 4 na donjem dijelu oltara, koje su bile stalno pričvršćene) sačuvano samo ukupno 10 slika, i to svih 8 pomičnih krilnih slika, i 2 od donjih stalno pričvršćenih oltarskih slika. Ove Bobićeve oltarne slike njegova su najvrijednija umjetnička ostvarenja. Bobić je na zanimljiv i originalan način povezao drevnu legendu o životu kralja sveca Ladislava s historijskim događajima, koji su se zbili neposredno iza smrti posljednjeg hrvatskog kralja narodne dinastije, Dimitrija Zvonimira u Hrvatskoj, istaknuvši one momente, koji su najvažniji za povijest hrvatskog naroda i utemeljenje zagrebačke biskupije. Legenda o sv. Ladislavu bila je Bobiću po svoj prilici poznata iz bolandističkih »Acta Sanctorum«, štampanih 1643. u Amsterdamu, zatim iz »Memoria Regum et Banorum« Jurja Rattkaya, zagrebačkog kanonika i historičara, koja je izašla u Beču godine 1652., pa onda iz Luciusova djela »De Regno Dalmatiae et Croatiae, Libri sex« (Amsterdam, 1666.), i konačno iz djela njegova suvremenika Pavla Rittera Vitezovića, koji je oko 90-ih godina XVII. stoljeća stalno boravio u Zagrebu, i to iz njegove kronike Gušića Krbavskih, koja je izašla u Ljubljani 1681. god.

Neki prizori iz Bobićeva prikaza legende o sv. Ladislavu potpuno se podudaraju sa citatima te legende iz Vatikanskog kodeksa iz XIV. stoljeća (Cod. Vat. 8541). Ove je spomenute oltarske slike Bobić dovršio 1. VIII. 1691. godine, te nije isključeno, zaključuje prof. Jiroušek, da se zagrebački Kaptol upravo u to vrijeme spremao da proslavi 600-godišnjicu osnutka zagrebačke biskupije na dan sv. Stjepana kralja (20. VIII.). U to se vrijeme naime još smatralo, da je zagrebačka biskupija osnovana od Ladislava, ugarskog kralja, godine 1091., a ne godine 1094., kao što je tek naknadno ustanovljeno.

Atr.: Bernardo Bobić (Tkalčić, Weiss, Kukuljević, Schneider, Jiroušek, Wiroubal, Szabo).

Lit.: Jiroušek, Bobić (Jutarnji List, 3. I. 1939.). – Ž. J(iroušek), Barok (Hrv. Enciklopedija, II, 250). – Ž. J(iroušek), Bobić (Hrv. Enciklopedija, II, 692–693). – Szabo, Umjetnost u našim ladanjskim crkvama (II. izd. 1930, 32). – Tkalčić, Prvostolna crkva zagrebačka, 61. – Kukuljević, Prvostolna crkva 23–24. – Weiss,

Dem Dom zu Agram, 34. – A. Schneider, Ljetopis Jug. akademije, 1949/50, 148. – Z. Wiroubal, Tehnika i značenje slika Bernarda Bobića (Hrv. Kolo, 7–8, 1952, 468–475. – Bobić (Enciklopedija Leksikografskog zavoda, I., 523. – A. De(anović), Bobić (Enciklopedija Jugoslavije, I., 628).

KRILNE SLIKE OLTARA SVETOG EMERIKA I STJEPANA

Oltar sv. Emerika i Stjepana izradio je godine 1692. drvorezac i kipar Ivan Komersteinner prema narudžbi Kristofora Erdödyja, a oltarske je slike izradio neki još nepoznati majstor, suvremenik Bernarda Bobića, a možda čak i sam Bernardo Bobić. Sam oltar je nestao, sačuvala su se 2 oltarska krila (nakon restauriranja u Restauratorskom zavodu Jugoslavenske akademije raspiljena u 4 zasebne slike), a srednja se slika oltara nije sačuvala.

Bernardo Bobić

17. *Sveti Stjepan*

Ulje, drvo (lipovina), v. 1,115 m, š. 0,535 m
Vanjska oltarska slika s oltara sv. Emerika i Stjepana iz sakristije stare zagrebačke katedrale. Ukoliko su slike s tog oltara djelo Bernarda Bobića, tada one idu u njegove posljednje radove.

18. *Sveti Emerik*

Ulje, drvo (lipovina), v. 1,014 m, š. 0,530 m
Vanjska oltarska slika s oltara sv. Emerika i Stjepana iz sakristije stare zagrebačke katedrale. Slika je nastala g. 1692., te bi predstavljala, ukoliko se doista radi o originalnom Bobićevu djelu, jedno od njegovih posljednjih sačuvanih radova.

19. *Sveti Kristofor*

Ulje, drvo (lipovina), v. 1,111 m, š. 0,531 m
Unutrašnja oltarska slika s krila oltara sv. Emerika i Stjepana iz sakristije stare zagrebačke katedrale, nastala godine 1692. Ukoliko je autor te slike doista Bernardo Bobić, on je ovu ujedno i najbolju sliku tog oltara, izradio prilično vjerno prema oltarskoj slici Jacopa Bassana da Ponte (1510–1592) »Sv. Kristofor«, koja se nekada nalazila u istoimenoj crkvi u Muranu, te se kasnije izgubila. Bobić se pritom po svoj prilici poslužio bakrorezom, koji je od te danas nestale Bassanove slike, izradio bakrorezac i slikar Egidio Sadeler (1510–1629), a koji je datiran godinom 1605.

20. *Sveti Antun Padovanski*

Ulje, drvo (lipovina), v. 1,015 m, š. 0,530 m
Unutarnja slika s krila oltara sv. Emerika i Stjepana iz sakristije stare zagrebačke katedrale, nastala godine 1692.
Vl.: Slike oltara sv. Emerika i Stjepana vlasništvo su Dijecezanskog muzeja u Zagrebu.
Atr.: Bernardo Bobić ? (Schneider, Jiroušek, Kukuljević, Tkalčić, Wiroubal).
Lit.: Kukuljević, Prvostolna crkva, 48. – Ž. Jiroušek, Bobić, Jutarnji List, 3. I. 1939.). – Tkalčić, Prvostolna crkva zagrebačka, 114. – A. Schneider, Ljetopis Jugoslavenske akademije. 1949/50, 148. – Z. Wiroubal, Tehnika i značenje slika Bernarda Bobića (Hrv. Kolo, 7–8, 1952., 468–475).

KRONOLOŠKI PODACI O ŽIVOTU I RADU BERNARDA BOBIĆA

GODINA 1674. *Stara Kaptolska vijećnica u Zagrebu*

Bernardu Bobiću pripisuju se i slikarije, koje je neki nepoznati slikar izradio za staru Kaptolsku vijećnicu godine 1674/5. Međutim, ne postoji nikakva dokumentacija, koja bi opravdavala atribuiranje tih slikarija B. Bobiću. Sama Kaptolska vijećnica bila je porušena, a slikarije uništene godine 1877. Jedini postojeći dokumenat o toj vijećnici jest jedna stara Standlova fotografija.

GODINA 1683. *Crkva sv. Katarine u Zagrebu*

Kako je vidljivo iz latinskog teksta ugovora, koji se čuva u Državnom arhivu u Budimpešti, Bernardo Bobić je izradio dvije slike za oltar sv. Apostola u crkvi sv. Katarine u Zagrebu, i to »Silazak Duha svetoga« i »Juditu i Holoferna«. Osim toga Bobić je izvršio i pozlatu drvena okvira, kao i polikromiju skulpturalnog ukrasa tog oltara, što su ga o trošku Podžupana Jurja pl. Gottala, izradili Derwant i Altenbacher. Bernardo Bobić primio je za svoj rad 130 forinti u gotovu novcu, preko rektora Isusovačkog kolegija, od udovice podžupana Gottala. Spomenute dvije slike s tog oltara jedina su do danas poznata Bobićeva djela izrađena uljenim bojama na platnu. Koncepcija slike »Silazak Duha svetoga« preuzeta je i veoma slobodno preinačena prema istoimenoj slici Tiziana, koja se nalazi u crkvi Santa Maria della Salute u Veneciji. Ove dvije Bobićeve slike nalaze se i danas sačuvane u vrlo dobrom stanju na istome oltaru u crkvi sv. Katarine.

GODINA 1683. *Franjevački samostan u Zagrebu*

Prof. A. Schneider (Ljetopis JAZU, 1949/50, 148) smatra, da bi se Bernardu Bobiću eventualno mogao pripisati i ciklus zidnih slikarija u kapeli franjevačkog samostana. Te freske nepoznatog slikara izrađene su godine 1683. po narudžbi Helene Ručić rođ. Patačić. Prof. Schneider specijalno ukazuje na sliku »Katarina Galović, posjednica iz sv. Šimuna, dočekuje sv. Franju Asiškog u Zagrebu«, na koje je pozadini prikazana veduta Zagreba sa starom katedralom. Spomenuta slika, kao i ostale slike tog ciklusa, što prikazuju prizore iz legende o životu sv. Franje Asiškog, sačuvane su u franjevačkom samostanu u Zagrebu.

GODINA 1683/4. *Crkva sv. Katarine u Zagrebu*

Prof. A. Schneider (Ljetopis JAZU, 1949/50., 148) smatra, da bi autor slike sv. Dionizija, koja se nalazi na istomenom oltaru u crkvi sv. Katarine, a koji su o trošku Petra Prašinskog izradili majstori Derwant i Altenbacher, isto tako mogao eventualno biti Bernardo Bobić. Oltar i slika sačuvani su u crkvi sv. Katarine u Zagrebu.

GODINA 1684. *Crkva sv. Katarine u Zagrebu*

Te je godine izvršio Bernardo Bobić pozlatu drvena okvira kao i polikromiju skulpturalnog ukrasa oltara sv. Franje Borgije, koji je o trošku Nikole Rattkaya izradio godine 1680. Ivan Komersteinner (Acta irreg. Colegii Soc. Iesu Zagreb u Budimpeštanskom drž. arhivu).

GODINA 1686–88. *Stara katedrala u Zagrebu*

Prema ugovoru, koji je dne 10. IV. 1686. sklopio novoimenovani biskup zagrebački Aleksandar Mikulić Brokunjevečki i Ivan Znika, čazmanski prepozit i zagrebački kanonik, sa zagrebačkim majstorom stolarom Matijom Erlmanom (Acta Cap. Ant. fasc. 101, nr. 50) proizlazi, da je pozlatu drvena okvira, kao i polikromiju skulpturalnog ukrasa oltara sv. Marije (koji je izradio Ivan Komersteinner), izvršio Bernardo Bobić zajedno s ljubljanskim slikarom Ivanom Eisenhordtom. Ugovorom je osim toga bilo određeno, da od ukupno 12 oltarskih slika, koje će prikazivati prizore iz života Marije, svaki od dvojice slikara izradi po 6 slika. Oltar sv. Marije dovršen je dne 26. VIII. 1688. godine.
Oltar sv. Marije bio je uklonjen povodom Bolléove restauracije stare katedrale godine 1882., te je samo fragmentarno sačuvan. Od oltarskih slika sačuvalo se ukupno 5 slika i to 4 krilne oltarske slike i jedna stalno pričvršćena bočna oltarska slika. Četiri krilne slike, od kojih se 2 pripisuju B. Bobiću, a 2 Ivanu Eisenhordtu, čuvaju se u Galeriji Jugoslavenske akademije, a bočna stalno pričvršćena slika, pripisana B. Bobiću, čuva se u Dijecezanskom Muzeju u Zagrebu.

GODINA 1688–91. *Stara katedrala u Zagrebu*

Dne 19. XI. 1688. sklopio je zagrebački biskup Aleksandar Mikulić Brokunjevečki i Josip Babić, kanonik lektor, s Ivanom Komersteinnerom ugovor za izradu novog oltara sv. Ladislava, koji će biti smješten na mjesto starog mramornog oltara u kapeli sv. Ladislava (Conventiones magistrorum Cath. Eccl. Zagreb., N. I. u Kaptolskom arhivu u Zagrebu). Pozlatiti i oslikati dao je taj oltar kanonik zagrebački Ivan Znika godine 1690. (Acta Cap. Ant. fasc. 101, nr. 46) zagrebačkom slikaru Bernardu Bobiću, kome je bila povjerena i pozlata drvenog okvira, kao i polikromija skulpturalnog ukrasa i izrada 12 oltarskih slika sa prizorima iz života ugarskog kralja sveca Ladislava, utemeljitelja zagrebačke biskupije u XI. stoljeću.

Prilikom Bollé-ove restauracije zagrebačke katedrale godine 1882. bio je i taj oltar uklonjen zajedno s ostalim vrijednim starim oltarima iz katedrale, te je bio prenesen u crkvu u Lonji, gdje je kombiniran s fragmentima djelomično nestalog oltara sv. Marije iz iste katedrale. Od nekadašnjeg oltara sv. Ladislava sačuvani su do danas fragmenti raskošnog okvira, kao i skulpturalnog ukrasa, a od nekadašnjih 12 oltarskih slika sačuvano je tek 10 i to 8 krilnih slika i 2 stalno pričvršćene bočne slike. Oltar sv. Ladislava vlasništvo je Muzeja grada Zagreba, a pohranjen je u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu.

GODINA 1692. *Stara katedrala u Zagrebu*

Te je godine naručio Kristofor Erdödy kod Ivana Komersteinnera oltar sv. Emerika i Stjepana za sakristiju stare zagrebačke katedrale. I taj oltar imao je također oblik trokrilnog oltara, samo mnogo manjih dimenzija. Sačuvana su oba oltarska krila sa vanjskim i unutarnjim slikama. Nakon restauriranja u Restauratorskom zavodu Jugoslavenske akademije ta su oltarska krila prepiljena. Četiri sačuvane slike s oltara sv. Emerika i Stjepana vlasništvo su Dijecezanskog muzeja u Zagrebu, a srednja je slika nestala. Tkalčić, Kukuljević, Schneider i Jiroušek pripisuju te oltarske slike Bernardu Bobiću.

GODINA 16?? *Nadbiskupski dvor u Zagrebu*

U hodniku I. kata Nadbiskupskog dvora u Zagrebu nalazi se slika »Ladislav u borbi s Kumanima«, koja po svojoj kompoziciji u mnogome naliči na istoimeni Bobićev prikaz te Ladislavove bitke na oltaru sv. Ladislava. Ova slika vodi se u inventaru Dijecezanskog muzeja kao djelo Bernarda Bobića. Z. Wiroubal (Tehnika i značenje slika Bernarda Bobića, Hrv. Kolo, 7–8, 1952.), smatra, da to nikako nije rad Bernarda Bobića, već da se Bobić vjerojatno tom slikom bio veoma slobodno poslužio kod kompozicije svog prikaza »Ladislav u borbi s Kumanima« na oltaru sv. Ladislava.

GODINA 1693. Kupoprodajni ugovor između Bernarda Bubicha, pictora i Jacoba Gergera. Slikar Bubich (Bobić) kupuje od spomenutog mali štagljić u današnjoj Dugoj ulici (Protocollum Fassionum, 1693–1714, p. 31. u Drž. arhivu u Zagrebu).

GODINA 1694. 29. I. 1694. postaje slikar Bernardo Bobić pravovaljani građanin grada Zagreba. (Monumenta historica civitatis Zagrabiae, Vol. XVIII., p. 323.)

GODINA 1694/5. Tokom 1694. ili tokom 1695. godine umro je u Zagrebu slikar i građanin grada Zagreba Bernardo Bobić.

GODINA 1696. U kupoprodajnom ugovoru iz godine 1696. spominje se u Demetrovoj ulici kuća Barbare Suppe, udovice slikara Bernarda Bobića, sadašnje žene Martina Filipchicha. (Protocol. Fassionum, 1693–1714, p. 117, u Drž. arhivu u Zagrebu.)

GODINA I

GODINA

GODINA

GODINA

GOD

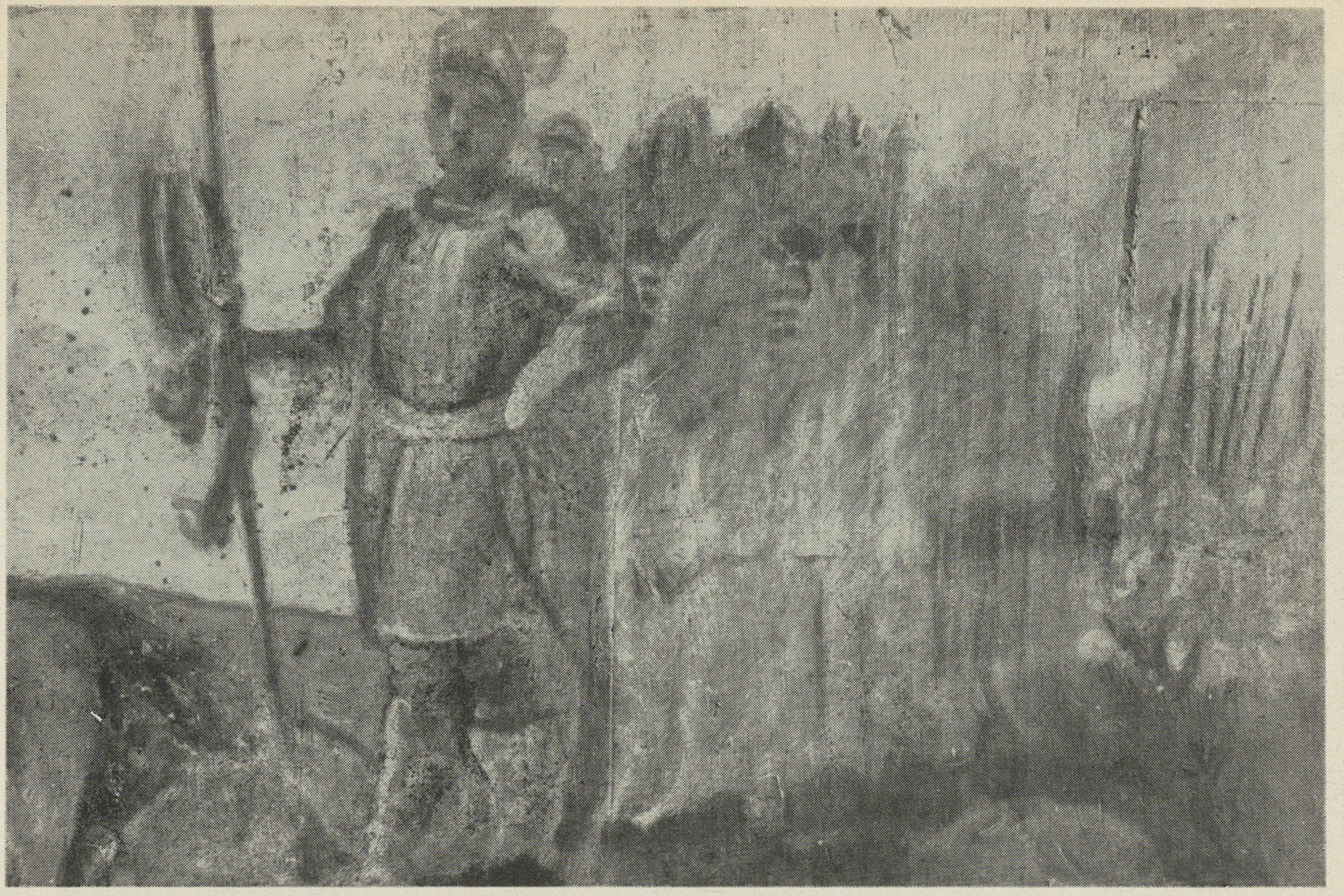
GO

BERNARDO BOBIĆ: *Susret Marije i Elizabete*
(Slika s oltara Sv. Marije)

IVAN EISENHORDT: *Prikazanje u hramu*
(Slika s oltara Sv. Marije)

Bernardo Bobić: *»Ladislav se moli prije bitke.« Detalj: vojska*
(Slika s oltara sv. Ladislava)

Bernardo Bobić: *Jelena Lepa moli pomoć Ladislava*
(Slika s oltara sv. Ladislava)

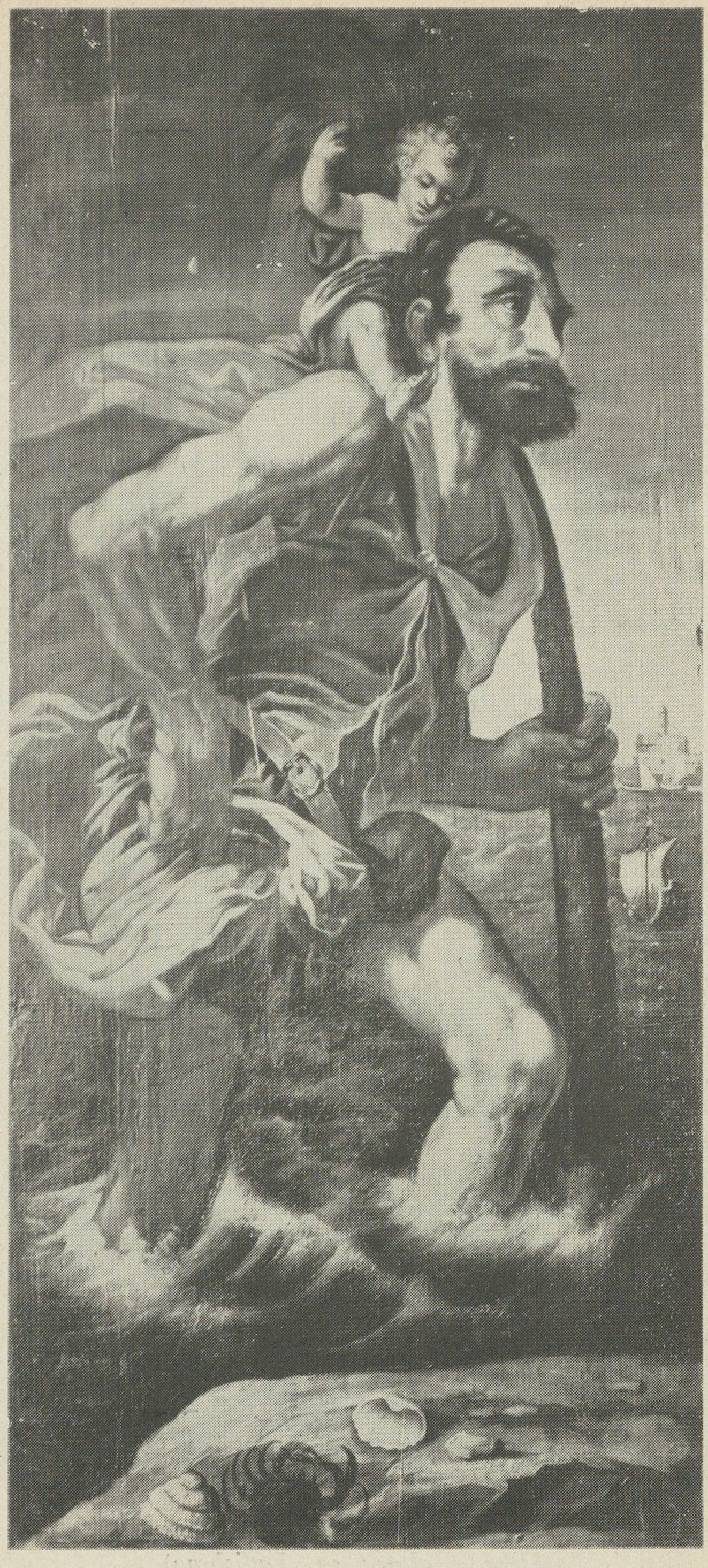
Bernardo Bobić: *Hrvatski velikaši pred Ladislavom i Jelenom Lepom (Slika s oltara sv. Ladislava)*

BERNARDO BOBIĆ: *Ladislav se moli prije bitke*
(Slika s oltara sv. Ladislava)

BERNARDO BOBIĆ: *Graditelj pokazuje Ladislavu nacrte crkve*
(Slika s oltara sv. Ladislava)

BERNARDO BOBIĆ: *Sv. Kristofor*
(Slika s oltara sv. Emerika i Stjepana)